

anneli.tiainen@vvy.fi

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Hallintovaliokunta 28.5.2021 klo 11.15 / HE 74/2021 vp/ Hallituksen esitys eduskunnalle avoimen datan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi/Asiantuntijakuuleminen

Viite: Asiantuntijakutsu valiokunnan etäkuulemiseen (sähköposti 17.5.2021)

Vesilaitosyhdistys (VVY) on vesihuoltolaitosten toimialajärjestö. Jäseninämmme on noin 300 vesihuoltolaitosta kattaen noin 90 % maamme vesihuollosta. Järjestetty vesihuolto kattaa tällä hetkellä talousveden osalta yli 90 % ja jätevesien johtamisen ja käsittelyn osalta yli 80 % Suomen väestöstä.

Vesilaitosyhdistys kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja täydentää 28.5.2021 järjestettävää etäkuulemistä seuraavalla lausunnollaan.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on panna täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston uudelleenlaadittu direktiivi avoimesta datasta ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä (EU) 2019/1024 (jäljempänä *avoimen datan direktiivi*). Tavoitteena on panna täytäntöön direktiivin vaatimukset siltä osin kuin voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö ei täytä niitä, noudattaen direktiivin asettamaa vähimmäistasoa.

Hallituksen esitykseen sisältyy muutoksia julkisuuslakiin ja tiedonhallintalakiin sekä laki eräitä yleishyödyllisiä palveluita tuottavien yritysten tiedon uudelleenkäytöstä Ehdotettu lainsäädäntö koskee viranomaisten julkisia asiakirjoja, tiettyjä julkisessa määräysvallassa olevien yritysten tietoaaineistoja, sekä julkisesti saataville asetettua ja julkisin varoin tuotettua tutkimusaineistoa.

Keskeisimpiä muutoksia uudistetussa avoimen datan direktiivissä on kansallisen lainsäädännön näkökulmasta sääntely, joka koskee arvokkaita tietoaaineistoja ja dynaamista dataa. Merkityksellistä on myös soveltamisalan laajentaminen tietyillä aloilla toimiviin julkisiin yrityksiin ja julkisin varoin tuotettuihin tutkimusaineistoihin.

On syytä korostaa, että hallituksen esityksen mukaan ehdotus laiksi eräitä yleishyödyllisiä palveluita tuottavien yritysten tiedon uudelleenkäytöstä ei sisällä velvoitetta julkaista asiakirjoja tai sallia niiden uudelleenkäyttöä. Se sisältää menettelyllisen sääntelyn niissä tilanteissa, joissa yritys itse sallii asiakirjan uudelleenkäytön, tai sen on muualla laissa olevan velvoitteen nojalla sallittava uudelleenkäyttö. On hyvä, että tästä on nimenomaisesti todettu perusteissa.

Avoimeksi jää kuitenkin, millaisia vaikutuksia uudella lainsäädännöllä on arvokkaaksi tietoaaineistoksi katsottuihin tietoihin. Esityksen valmistelun aikana ei ollut vielä käytettävissä täytäntöönpanosäädöksiä komission arvokkaista tietoaaineistoista. Täytäntöönpanosäädöksillä määritellään, mitkä tietoaaineistot katsotaan arvokkaiksi tietoaaineistoiksi, ja säädetään mahdollisesti niiden saatavuudesta yksityiskohtaisella tasolla.

Ehdotettu laki **eräitä yleishyödyllisiä palveluita tuottavien yritysten tiedon uudelleenkäytöstä** koskee mm. vesihuoltoa. Lakia sovellettaisiin mm. vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista

annetun lain (1398/2016) 6–9 §:ssä määritellyillä toimialoilla. Edellytyksenä on, että yritys, johon lakia sovelletaan, on julkisyhteisön määräysvallassa. Esimerkiksi yhtiömuotoiset vesihuoltolaitokset kuuluvat tämän lain piiriin.

Näyttää siltä, että edellä mainittu laki ei koskisi kunnan liikelaitoksia ja yksiköitä, jotka huolehtivat vesihuollosta. Ne tulevat kuitenkin julkisuuslain ja tiedonhallintalain piiriin, koska ne ovat osa kunnan organisaatiota eivätkä juridisesti siitä erillisiä, niin kuin yhtiöt ovat. Sen sijaan kunnan omistamiin yhtiöihin ei sovelleta julkisuuslakia ja tiedonhallintalakia sovelletaan niihin joiltain osin.

Valmistelussa ei ole tunnistettu vesihuollon kohdalla erityissääntelyä, joka velvoittaisi toimialoilla toimivia julkisessa määräysvallassa olevia yrityksiä asettamaan niiden hallussa olevia, yleishyödyllisen palvelun tuottamiseen liittyviä asiakirjoja saataville kaupallista tai muuta kuin kaupallista uudelleenkäyttöä varten. Vesihuoltolaitoksilla ei ole sellaista tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvää ja yleisesti merkittävää tietoa, jota tulisi jakaa rajapintojen kautta. Vesihuoltolaissa on säädetty tiettyjen tietojen julkaisemisesta tai toimittamisesta viranomaisen ylläpitämään rekisteriin.

Lakia eräitä yleishyödyllisiä palveluita tuottavien yritysten tiedon uudelleenkäytöstä sovellettaisiin sellaisiin lain 1 §:ssä tarkoitettujen yritysten asiakirjoihin, joiden tuottaminen on osa palvelua, jota viranomainen pitää yleishyödyllisenä ja jolle sen vuoksi on asetettu erityisiä julkisen palvelun velvoitteita lailla, asetuksella tai muulla yritystä sitovalla tavalla. Tämä jättää hiukan epäselväksi sen, kuinka lakia sovelletaan sellaisiin yrityksiin, joihin ei sovelleta esim. julkisuuslakia. Uuden lainsäädännön tarkoituksena ei ole ollut hallituksen esityksen mukaan laajentaa asiakirjojen esittämiskaavoja, vaan keskittyä esittämistapoihin. Säännöstä on näin ollen luettava yhdessä edellä mainitun lain ehdotetun 3 §:n kanssa.

Suuri osa vesihuollon tiedoista liittyy asiakkaisiin ja näiden kanssa tehtyihin vesihuollon sopimuksiin. Tiedot koskevat mm. asiakkaiden laskutusta ja vedenkäyttöä. Tällaiset tiedot kuuluvat suurelta osin henkilötietojen tai liikesalaisuuksien suojan piiriin niin kunnan organisaatiossa toimivissa vesihuoltolaitoksissa kuin yhtiöissä. Vesihuoltolaitosten verkostoja ja vedenottoja koskevat tarkat sijaintitiedot ovat myös sellaista dataa, jota ei voida julkaista turvallisuussyistä. Samalla, kun tiedonkulkua halutaan edistää, tarvitaan tarkkarajaisia sääntelyä siitä, mitä tietoa ei pidä jakaa. Se otettaneen huomioon mm. julkisuuslain tarkistamisessa, joka on parhaillaan käynnissä.

Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa (kohdassa 4.2.4) suljetaan tietyt asiakirjat tiedon uudelleenkäytön ulkopuolelle. Ehdotetut muutokset julkisuuslakiin ja tiedonhallintalakiin sekä ehdotettu laki eräitä yleishyödyllisiä palveluita tuottavien yritysten tiedon uudelleenkäytöstä eivät koske asiakirjoja, jotka ovat salassa pidettäviä tai jotka eivät ole saatavilla henkilötietojen suojaamisen nojalla, tai joiden luovuttamista on muuten rajoitettu jonkinlaisin edellytyksin. Rajaus on tärkeä kansallisen turvallisuuden sekä tietosuojan kannalta.

Osmo Seppälä
toimitusjohtaja

Anneli Tiainen
lakiasiain päällikkö